

Rapport om fyrvokterordningen ved Lindesnes fyrmuseum 2021-2026

Innledning

For snart fem år siden inngikk Kystverket, Agder fylkeskommune og Lindesnes kommune en avtale om å finansiere en fyrvokterordning ved Lindesnes fyrmuseum. Hensikten var å sikre kontinuerlig tilstedeværelse på Norges sydligste fastlandspunkt og samtidig ivareta behov knyttet til drift, vedlikehold, sikkerhet, meteorologiske observasjoner og kulturhistorisk formidling.

Bakgrunnen for ordningen er et anlegg som årlig besøkes av om lag 100 000 mennesker, hvorav mange oppholder seg på området utenfor museets ordinære åpningstid. Lindesnes fyr er et av Norges mest kjente kulturhistoriske besøksmål og ligger i et område med krevende værforhold og store variasjoner gjennom året. Kontinuerlig tilstedeværelse av fyrvoktere er derfor av grunnleggende betydning for å ivareta sikkerhet, beredskap, tilsyn og den daglige oppfølgingen av anlegget.

Lindesnes fyr har samtidig en rolle som strekker seg langt utover museets egen virksomhet. Fyr- og museumsanlegget er en viktig identitetsbærer for Lindesnes kommune og en av regionens mest profilerte attraksjoner. Aktiviteten på stedet bidrar til verdiskaping gjennom økt besøksgrunnlag for overnattingsbedrifter, serveringssteder, handelsnæringen og andre reiselivsaktører. En velfungerende fyrvokterordning er derfor ikke bare viktig for driften av selve anlegget, men også for å opprettholde Lindesnes fyrs betydning som motor for lokal og regional verdiskaping.

Erfaringene etter snart fem års drift viser at ordningen har gitt betydelig verdi for alle involverte parter. Fyrvokterne har bidratt til økt sikkerhet, bedre oppfølging av bygningsmasse og tekniske installasjoner, styrket publikumsopplevelse og sikret videreføring av viktige meteorologiske observasjoner.

Betydning for Kystverket

Kystverkets tilbakemelding er at ordningen fungerer godt og gir en viktig avlastning for Kystverkets vedlikeholdslag i sør-øst.

Den daglige tilstedeværelsen av fyrvoktere gjør det mulig å følge opp mindre vedlikeholdsoppgaver, gjennomføre eiendomsettersyn, rapportere feil og skader tidlig og håndtere praktiske utfordringer fortløpende. Fyrvokterne utfører også enklere oppgaver knyttet til den navigasjonstekniske infrastrukturen og fungerer som et viktig bindeledd mellom anlegget og Kystverkets fagmiljøer.

Dette bidrar til at Kystverkets vedlikeholdslag i sør-øst kan konsentrere seg om større og mer spesialiserte oppgaver, samtidig som tilstanden på anlegget ved Lindesnes følges opp på en tilfredsstillende måte.

Den kontinuerlige tilstedeværelsen på anlegget gjør også at fyrvokterne ofte er de første som oppdager og håndterer problemer eller uønskede hendelser. Dette bidrar til rask respons, begrenser skadeomfang og bidrar til å opprettholde et godt omdømme for Kystverket som eier og forvalter av den historiske fyrstasjonen.

Fra Kystverkets side vurderes derfor ordningen som både nyttig og ressursbesparende.

Betydning for Agder fylkeskommune

Agder fylkeskommune vurderer fyrvokterordningen som viktig og nyttig for den daglige driften av anlegget. Samtidig har fylkeskommunen pekt på et potensial for at fyrvokterne i større grad kan følge opp arbeider som utføres på området.

Dette gjelder særlig i perioder med vedlikeholds-, reparasjons- og utbedringsprosjekter, der tett oppfølging av eksterne leverandører og utførende aktører er viktig for å sikre god fremdrift, kvalitet og koordinering. Fylkeskommunen ser derfor gjerne at fyrvokterne i større grad kan bruke tid på slik oppfølging når arbeid pågår på anlegget.

Oppgaver knyttet til drift, tilsyn og vedlikehold utført av fyrvokterne bidrar samtidig til å avlaste fylkeskommunens egne ansatte. Fyrvokterne er dessuten ofte de første som registrerer problemer, avvik eller hendelser på området, og kan raskt iverksette tiltak eller varsle rette instans. Dette gir bedre oppfølging av fylkeskommunens anlegg og bidrar til å opprettholde et godt omdømme for fylkeskommunen som eier og forvalter av sentrale deler av anlegget.

Ordningen bidrar dermed både med praktisk avlastning, lokal tilstedeværelse og verdifull lokalkunnskap i den daglige driften og utviklingen av området.

Betydning for Lindesnes fyrmuseum

For Lindesnes fyrmuseum har fyrvokterordningen vært av avgjørende betydning på flere områder.

Sikkerhet og beredskap

Lindesnes fyrmuseum er et av landets mest besøkte kulturhistoriske anlegg, med omkring 100 000 besøkende årlig. En betydelig del av disse besøker området utenfor museets ordinære åpningstid.

Anlegget er lokalisert i et område med krevende værforhold, sterk vind, høy sjø og raskt skiftende vær. Samtidig består området av bratte partier, kaikonstruksjoner, tekniske installasjoner og kulturhistoriske bygninger som krever kontinuerlig oppfølging.

At det er personer til stede på stedet hele døgnet har derfor vært svært viktig for sikkerheten. Fyrvokterne bidrar til rask håndtering av hendelser, oppfølging av publikum og generell beredskap dersom uforutsette situasjoner oppstår.

I sommersesongen har ordningen også stor betydning på grunn av det høye antallet overnattende bobiler på området. Dette skaper et ekstra behov for tilsyn og tilstedeværelse utenom ordinær arbeidstid.

Vedlikehold og teknisk oppfølging

Lindesnes fyr består av et sammensatt og komplekst anlegg med ordinære bygninger, fredet bygningsmasse, fjellhall, tekniske installasjoner og maritime anlegg. Anlegget kjennetegnes også av at eierskapet er fordelt mellom flere aktører. Den fredede fyrstasjonen eies av Kystverket, mens Fjellhallen og Fyrgryta eies av Agder fylkeskommune. Vannverket på området eies av Lindesnes kommune. Dette innebærer at drift, vedlikehold og oppfølging krever god koordinering mellom flere eiere og forvaltningsnivåer.

Den kontinuerlige tilstedeværelsen av fyrvoktere bidrar til å binde disse funksjonene sammen i den daglige driften. Gjennom regelmessige eiendomsettersyn, enklere vedlikeholdsoppgaver og oppfølging av både bygningstekniske og navigasjonstekniske installasjoner bidrar fyrvokterne til å sikre at anlegget fungerer som forutsatt.

Fyrvokterne oppdager og håndterer problemer på et tidlig tidspunkt, følger opp feil og skader, og fungerer som et viktig bindeledd mellom eiere, forvaltere, entreprenører og andre samarbeidspartnere. Små skader og tekniske feil kan registreres og meldes inn før de utvikler seg til større utfordringer.

Ordningen bidrar dermed både til bedre ressursutnyttelse og til å beskytte betydelige kulturhistoriske verdier, viktige tekniske installasjoner og offentlig infrastruktur på området.

Møte med publikum og formidling

En av de mest synlige gevinstene ved ordningen er møtet mellom fyrvokterne og publikum.

Besøkende opplever det som genuint spennende å møte en fyrvokter på et aktivt fyranlegg. Fyrvokterne representerer en levende videreføring av fyrhistorien og gir en autentisitet som er vanskelig å oppnå gjennom tradisjonell museumsformidling alene.

Tilbakemeldinger fra publikum viser at tilstedeværelsen av fyrvoktere bidrar til å styrke opplevelsen av besøket og gir ekstra verdi til museets formidlingsarbeid.

Meteorologiske observasjoner

Fyrvokterordningen spiller også en viktig rolle gjennom ivaretagelsen av avtalen om meteorologiske observasjoner for Meteorologisk institutt.

Meteorologisk institutt beskriver samarbeidet med Lindesnes fyr og observatørene som godt. De endringene som har skjedd i driften av fyret de siste årene har ikke hatt negative konsekvenser for observasjonsarbeidet.

Overgangen til nye observatører for noen år siden ble gjennomført på en svært god måte. Opplæringen skjedde i samarbeid mellom erfarne observatører med henholdsvis 25 og 40 års erfaring og Meteorologisk institutt, noe som bidro til kontinuitet og kvalitet.

Observatørene har også etterspurt ytterligere kompetanseheving, og alle tre fikk anledning til å delta på Meteorologisk institutts observatørkurs i Oslo i november 2024. Instituttet vurderer dette som svært nyttig og mener kurset har bidratt til ytterligere kvalitetsforbedring.

Ved Meteorologisk institutts inspeksjonsbesøk i juni 2025 ble det konstatert at observatørene utfører arbeidet på en både kvalitativt og kvantitativt meget god måte. Regulariteten er høy, og observatørene er flinke til å varsle dersom de blir forhindret fra å gjennomføre observasjoner.

Meteorologisk institutt understreker at de visuelle observasjonene fra Lindesnes fortsatt har stor verdi. Opplysninger om siktforhold, skyhøyder og nedbørstype er viktige bidrag til værvarsling, blant annet innen flymeteorologi. De visuelle observasjonene fungerer som et viktig supplement til satellittdata, værradar og automatiske målinger.

Instituttet uttrykker et klart ønske om å videreføre det gode samarbeidet med observatørene og Lindesnes fyrmuseum.

Utfordringer og forbedringsområder

Selv om erfaringene med fyrvokterordningen gjennomgående er svært positive, har det også blitt tydelig noen utfordringer som bør adresseres dersom ordningen skal videreføres på en bærekraftig måte.

Manglende regulering av finansieringen

Siden avtalen ble etablert for snart fem år siden, har den økonomiske rammen i liten grad blitt justert i takt med den generelle lønns- og kostnadsutviklingen. Dette har ført til at en stadig større andel av kostnadene knyttet til fyrvokterordningen må dekkes av Lindesnes fyrmuseum innenfor egne budsjettammer.

Konsekvensen er at ordningen gradvis legger beslag på ressurser som ellers kunne vært benyttet til museumsdrift, formidling, vedlikehold og utviklingsoppgaver. Dersom finansieringsmodellen ikke justeres over tid, kan dette utfordre ordningens langsiktige bærekraft.

Flere aktører med forventninger til tjenesten

Gjennom perioden har fyrvokterne vist seg å være en verdifull ressurs for flere enn de opprinnelig tiltenkte samarbeidspartnerne. Kystverket, fylkeskommunen, museet, Meteorologisk institutt og publikum har alle nytte av den kontinuerlige tilstedeværelsen på anlegget.

Samtidig har dette ført til at forventningene til hva fyrvokterne skal bidra med har økt. Oppgavene spenner i dag fra publikumskontakt og sikkerhet til vedlikehold, teknisk drift, oppfølging av leverandører og meteorologiske observasjoner. Dette kan skape utfordringer knyttet til prioritering av arbeidsoppgaver og til å avklare rolle- og ansvarsfordelingen mellom de ulike aktørene.

Det kan derfor være hensiktsmessig å gjennomgå forventningene til ordningen og tydeliggjøre hvilke oppgaver som skal prioriteres innenfor tilgjengelige ressurser.

Finansiering av utstyr og materialer

Det er til tider usikkerhet om hvem som skal dekke kostnader til utstyr, verktøy og materialer som trengs for vedlikeholds- og driftsoppgaver. Tydeligere avklaringer rundt dette vil bidra til at fyrvokterne kan utføre oppgaver mer effektivt og utnytte ressursene bedre.

Konklusjon

Lindesnes fyrmuseums samlede vurdering etter snart fem år med fyrvokterordningen er at ordningen har vært svært vellykket og har gitt betydelig merverdi både for museet og de øvrige samarbeidspartnerne.

Kystverket opplever ordningen som en nyttig avlastning for Kystverkets vedlikeholdslag i sør-øst, mens Agder fylkeskommune ser verdien av den lokale tilstedeværelsen og ønsker at fyrvokterne i enda større grad kan bidra med oppfølging av vedlikeholds-, reparasjons- og utbedringsarbeider på anlegget. For begge aktørene bidrar fyrvokterne også til rask håndtering av problemer og hendelser, noe som styrker den daglige forvaltningen av anlegget og understøtter et godt omdømme som eiere og forvaltere. Meteorologisk institutt gir uttrykk for stor tilfredshet med observasjonsarbeidet og samarbeidet med observatørene ved fyret.

Fra Lindesnes fyrmuseums ståsted har fyrvokterordningen vært av avgjørende betydning. Den har styrket sikkerheten på et anlegg som årlig besøkes av rundt 100 000 mennesker, sikret nødvendig tilstedeværelse gjennom hele døgnet, bidratt til bedre oppfølging av en omfattende og sammensatt bygningsmasse med flere eiere gjennom systematiske eiendomsettersyn, enklere vedlikeholdsoppgaver og oppfølging av både bygningstekniske og navigasjonstekniske installasjoner, og gitt publikum en mer autentisk og levende opplevelse av fyret og dets historie. Ordningen har samtidig sikret videreføringen av de meteorologiske observasjonene som fortsatt har stor verdi for Meteorologisk institutt.

Samtidig viser erfaringene at ordningen står overfor enkelte utfordringer. Finansieringen har i liten grad blitt justert i takt med lønns- og kostnadsutviklingen, noe som innebærer at Lindesnes fyrmuseum gradvis bærer en større del av kostnadene enn da avtalen ble inngått. I tillegg har forventningene til fyrvokternes innsats økt etter hvert som flere aktører har sett nytten av ordningen, og det er behov for tydeligere avklaringer knyttet til finansiering av utstyr og materialer.

Lindesnes fyrmuseums vurdering er derfor at fyrvokterordningen har oppfylt og i stor grad overgått intensjonene som lå til grunn da samarbeidet ble etablert. Erfaringene tilsier at ordningen fortsatt representerer en kostnadseffektiv og samfunnsnyttig løsning. Den bidrar til å ivareta sikkerhet, kulturhistoriske verdier, teknisk infrastruktur, meteorologiske oppgaver og publikumsopplevelser, samtidig som den understøtter Lindesnes fyrs rolle som identitetsbærer, besøksmål og kilde til lokal og regional verdiskaping. Museet mener derfor at ordningen bør videreføres, men kombinert med en oppdatert finansieringsmodell og tydeligere avklaringer av forventninger, roller og ansvar mellom samarbeidspartnerne for å sikre en bærekraftig drift også i årene som kommer.

04.08.2026

Lindesnes fyrmuseum

Espen Frøysland

Direktør

Leder av Kystverkmusea